

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije – Ususret integriranom planu za stratešku energetska tehnologiju (SET): ubrzavanje preobrazbe europskog energetskeg sustava

(C(2015) 6317 završna verzija)

(2016/C 133/06)

Izjestitelj: Mihai MANOLIU

Dana 15. srpnja 2015., sukladno članku 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Europska komisija odlučila je savjetovati se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom o

Komunikaciji Komisije – Ususret integriranom planu za stratešku energetska tehnologiju (SET): ubrzavanje preobrazbe europskog energetskeg sustava

(C(2015) 6317 završna verzija).

Stručna skupina za promet, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo, zadužena za pripremu rada Odbora o toj temi, Mišljenje je usvojila 2. veljače 2016.

Europski gospodarski i socijalni odbor Mišljenje je usvojio na 514. plenarnom zasjedanju održanom 17. i 18. veljače 2016. (sjednica od 17. veljače), sa 172 glasova za, 6 protiv i 9 suzdržanih.

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO ponovno ističe svoju čvrstu predanost energetskej uniji (koja uključuje klauzulu solidarnosti, protok energije kao tzv. petu slobodu, energetska učinkovitost, prijelaz na održivo društvo sa što je manje moguće udjela ugljika) i europskom dijalogu o energiji, podupirući što je moguće učinkovitiju primjenu Strateškog plana za energetska tehnologiju (SET).

1.2. Taj je cilj moguće postići dosljednim zajedničkim pristupom koji podrazumijeva suradnju među dionicima u okviru energetske politike i koordinaciju istraživačkih i inovacijskih programa u području energije, pri čemu se podupire najbrže moguće tržišno uvođenje tehnologija održive energije koje nisu štetne za okoliš.

1.3. Prema stajalištu EGSO-a najvažniji zadatak predstavlja tehnički i znanstveni razvoj tehnologija i inovacija te promicanje čimbenika koji potiču nove ideje i koncepte, poput onih koji su sadržani u **Europskom strateškom planu za energetska tehnologiju (SET), koji je nužan za ubrzanje preobrazbe europskog energetskeg sustava.**

1.4. Te je ideje potrebno popratiti mandatom o kojemu se raspravljalo zajedno sa zainteresiranim dionicima, dogovorima za sudjelovanje u integriranom planu koji je popraćen akcijskim planom za promicanje investicija, koristeći na prikladan način resurse EU-a kao i nacionalne, regionalne i privatne resurse uz posredovanje Europskog saveza za istraživanje energije (EERA) i europskih inicijativa za industriju (EII) kako bi se pridonijelo postizanju ciljeva.

1.5. Prema stajalištu EGSO-a ubrzavanje preobrazbe europskog energetskeg sustava bit će ključan izazov za Europu u narednim godinama, osobito u pogledu borbe protiv klimatskih promjena, jačanja europske konkurentnosti i gospodarske privlačnosti te osiguravanja sigurnosti opskrbe za potrošače po prihvatljivoj, transparentno utvrđenoj cijeni.

1.6. EGSO smatra da se energetska politika mora temeljiti na razvoju sektora, utvrđenih kroz dijalog i suradnju, koji su ključni za istraživanje i inovacije kao i za osposobljavanje osoblja u korištenju novih tehnologija.

1.7. EGSO vjeruje da je potreban dosljedan i globalan pristup pitanju energije, koji bi uključivao suradnju između država te učinkovito unutarnje energetske tržište, kako bi se odgovorilo na očekivanja Europljana. Potrebna su ogromna ulaganja u tehnološkom istraživanju i infrastrukturi; ulagateljima je potreban stabilan, ispravan politički okvir koji je oblikovan preciznim analizama razvojnih prioriteta, provedivim i dostupnim mogućnostima financiranja, europskom industrijskom konkurentnosti te željama javnosti.

1.8. Plan SET mora biti specifičan i ukorijenjen u stvarnu situaciju Europe. Ako nove tehnologije uzrokuju povećanje cijena povezanih s energijom za krajnjeg korisnika, ako političke odluke dovode do povećanja cijena energije, EGSO smatra da građani imaju pravo očekivati da se pokuša riješiti taj problem. Trebalo bi postojati stabilno, praktično sudjelovanje potrošača; mjerama socijalne politike, obrazovanjem i osposobljavanjem trebalo bi se boriti protiv energetske siromaštva.

1.9. Europsko iskustvo pokazalo je da uvođenje tehnologija za proizvodnju energije koje ispunjavaju uvjete niske razine emisije ugljika ne uzimajući u obzir ni troškove ni razvijenost tih tehnologija ne dovodi do uvjerljivih rezultata, već, naprotiv, pridonosi prijetnji propadanja unutarnjeg energetskeg tržišta.

1.10. EGSO smatra da tehnologije obnovljive električne energije posjeduju značajan potencijal te mogu dati rješenja koja bi trebalo poduprijeti demonstracijskim projektima i širenjem priča o uspjehu. Također bi trebalo uzeti u obzir ostale tehnologije s niskim udjelom ugljika: tehnologije čistog ugljena, pohranu energije (uključujući struje), odgovor na potražnju, upotreba ugljika i vodika, kogeneracije, hlađenje gradova te nuklearna fisija i fuzija.

1.11. EGSO ponavlja svoj poziv na javni dijalog o energiji (Europski dijalog o energiji) diljem Europe kako bi se javnosti i civilnom društvu kao cjelini dopustilo preuzimanje odgovornosti za energetske tranzicije, troškove različitih tehnologija te troškove nastale kao posljedica političkih opcija koje su odabrane na temelju istraživanja. Dijalog se mora odvijati na svim razinama upravljanja. Tijekom posljednjih deset godina na europskoj se razini naglasak sve više stavlja na europske ciljeve smanjenja emisija stakleničkih plinova, dok je provedba politike u tom području u nadležnosti država članica. Zbog toga su različite nacionalne politike nedosljedne.

1.12. EGSO smatra da je neophodno težiti integraciji unutarnjeg tržišta razvijanjem europskog pristupa opskrbe energijom, u cilju uspostave stvarne solidarnosti. Međukorak na tom putu jest uključivanje regionalne razine koja je potrebna za jačanje suradnje u tom području te treba biti fleksibilna i sposobna promicati inovativna rješenja radi optimizacije proizvodnje energije iz obnovljivih izvora uz usklađivanje u stvarnom vremenu.

1.13. EGSO smatra da je potrebno poduzeti mjere kako bi se različiti načini proizvodnje energije integrirali u energetska tržišta, među kojima i one koji su uspostavljeni na temelju tehnološkog istraživanja, uključujući priključivanje na mrežu, uravnoteženje i opteretivost mreža.

1.14. EGSO zagovara ubrzanje ulaganja i istraživanja i ulaganja u područje pohrane. Osim toga, poziva na bolje europske sinergije u tome području kako bi se smanjili troškovi tranzicije, osigurala sigurnost dostave (europska mrežna interkonekcija) te kako bi se europsko gospodarstvo učinilo konkurentnijim.

1.15. U tom smislu, EGSO naglašava važnost plina u kombinaciji izvora energije i njegov značaj u smislu energetske sigurnosti za Europljane. EGSO poziva na poticanje pohrane kako bi države članice imale zajedničke pričuve. Također bi trebalo pokrenuti pitanje širokog potencijala za poboljšanje energetske učinkovitosti u zgradama i prometu.

1.16. ESGO smatra da konsolidiranje istraživanja i financiranje inovacije mogu dovesti do gospodarskog rasta i otvaranja novih radnih mjesta u EU-u. Novi sustav upravljanja energijom (na temelju nacionalnih planova) mogao bi osigurati dosljednost na energetskom tržištu, s time da je europski dijalog kao apsolutni preduvjet.

1.17. ESGO smatra da će dodana vrijednost plana SET proizaći iz boljeg usklađivanja i novog sustava upravljanja europskim energetskim sustavom, pri čemu se podrazumijeva da treba izbjeći prijašnja preklapanja i temeljiti se na stvarnim i transparentnim podacima. To će pridonijeti jačanju europskih temelja kao što su metoda Zajednice, europska demokracija u akciji, tržišno natjecanje, suradnja i solidarnost te uloga Europe u globalnom upravljanju.

1.18. ESGO naglašava posljedice plana SET u smislu njegovog utjecanja na javnost, osobito u pogledu poslova i potrebnih vještina. U tom pogledu treba uzeti u obzir pitanje autorskih prava.

2. Kontekst mišljenja

2.1. Energetski resursi i infrastruktura razlikuju se diljem država članica EU-a; međutim, zajedničkim im je cilj dekarbonizacija energetskog sektora. Rasprave u kontekstu energetske tranzicije morat će se usmjeriti na sljedeća pitanja: novi akteri i novi poslovni modeli u sektoru nafte, plina i električne energije; dinamika političkog okruženja i posljedice u sektoru ulaganja; regulacija energetskih tržišta; učinak tehnoloških inovacija na energetske sustave; razgradnja nekadašnjih tradicionalnih skladišta energije; problemi koje uzrokuje novi model upravljanja energetskim sektorom i perspektive koje taj model nudi.

2.2. To je stvar koja zahtijeva hitno rješavanje. EU prolazi kroz ogromne preobrazbe u području energije; europsko gospodarstvo i ranjivi potrošači suočavaju se s rastućim rizikom od nepouzdanе opskrbe i visokih cijena energije.

2.3. ESGO namjerava podržati zajedničku europsku energetska politiku koja je u stanju omogućiti sigurnost opskrbe, koja je tehnološki predvodnik u integraciji tržišta obnovljivih izvora energije i koja može jamčiti energetska učinkovitost, smanjenje potrošnje, razvoj infrastrukture, ispravno pretvaranje troškova u krajnje cijene za potrošače te konačno, što je još važnije, ograničiti ukupne troškove kombinacije izvora energije te izdvojiti financijska sredstva za pokriće tih troškova.

2.4. ESGO u tom pogledu predlaže izdvajanje financijskih sredstava iz EIB-a, programa TEN-E, Europskog plana gospodarskog oporavka, Europskog fonda za energetiku, klimatske promjene i infrastrukturu 2020. (Marguerite) te instrumenata pretprijetne pomoći, Europskog instrumenta za susjedstvo i partnerstvo i Okvirnog programa za istraživanje i tehnološki razvoj.

2.5. Plan SET predstavlja ključan i ambiciozan alat za postizanje energetske sigurnosti. Široka javna rasprava može pomoći u ostvarenju ovoga cilja, a ESGO može djelovati kao katalizator. Odbor smatra da je sudjelovanje građana u rješavanju problema u vezi s energetskom tranzicijom ključno (u vezi s time vidjeti prijedlog ESGO-a o izradi europske knjige o uštedi energije) i da se konkretno može odvijati u okviru foruma (organiziranog) europskog civilnog društva, zaduženog za promicanje europskog energetskog dijaloga.

2.6. ESGO smatra da bi u pitanjima koja se odnose energetska tranziciju pozornost trebalo posvetiti vrednovanju konkurentnosti te implikacijama za zapošljavanje i socijalnu sigurnost. Regionalna tržišta mogu razbiti nepovjerenje – bez povjerenja i edukacije neće biti moguće provesti konkretne energetske politike.

2.7. EGSO financiranje plana SET iz Komisijinog proračuna za istraživanje i razvoj i iz proračuna država članica smatra nedovoljnim. Stoga je važno iskoristiti strukturne fondove EU-a, Europski investicijski fond i prihode trgovanja emisijama EU-a. Potrebno je kanalizirati investicijski potencijal tržišnog gospodarstva pomoću inovativnih programa i poticaja. Uspjeh se može osigurati samo ispitivanjem i primjenom širokog raspona inovativnih gospodarskih i financijskih mogućnosti i ideja.

3. Opće napomene

3.1. EGSO smatra da energetska unija znači sigurniju, održiviju i prihvatljivu energiju za krajnjeg korisnika. Ona će omogućiti slobodan tijek energije diljem granica i sigurnu dostavu svakoj zemlji EU-a i svakom europskom građaninu.

3.2. Kako bi se ambiciozni ciljevi plana SET ostvarili, EGSO smatra da EU treba uvesti novine u način proizvodnje i prijenosa energije te u način osiguravanja i isporuke energije potrošačima. Potrošači će biti smješteni u središte te će ih se pomoću značajnog tehničkog znanja podržati na vrlo konkurentnom tržištu.

3.3. EGSO smatra da će nove tehnologije i inovacije imati ključnu ulogu u transformaciji energetskeg sustava EU-a i preobrazbi energetskeg vrijednosnog lanca kako bi postao fleksibilniji, s potrošačima kao aktivnim sudionicima (eng. *prosumer*), uključujući i male proizvođače, i s novim mrežama proizvođača energije, operatora i regulatora koji su sposobni međusobno djelovati na složenom tržištu. Mali proizvođači mogu imati ulogu u razvoju i uvođenju novih energetskeg tehnologija.

3.4. Potrebno je prenijeti nove ideje i nove tehnologije između sektora da bi se dotakla kritična masa koja je potrebna za sudjelovanje u zajedničkim pristupima istraživanja i razvoja premošćivanjem procesa i granica sektora.

3.5. EGSO smatra da će se novi poslovni modeli, programi koji jamče pravednu naplatu usluga i adekvatno funkcioniranje energetskeg sustava, temeljiti na općem tehnološkom napretku u državama članicama. Razmjena informacija na transparentan, siguran način koji je prilagođen korisniku, dovest će do boljeg razumijevanja ponašanja potrošača.

3.6. EGSO smatra da gospodarska stabilnost ovisi o otpornosti energetskeg sustava opisanih u planu SET koji će se morati pripremiti na promjene širokog opsega utvrđene u planu SET. Razvojem pametnijih, integriranijih energetskeg mreža EU-a poduprijet će se sigurnost opskrbe i visoku kvalitetu usluga za potrošače u državama članicama.

3.7. EGSO smatra da bi optimizacija vrijednosnog lanca trebala dovesti do stvaranja novih poslovnih modela (ponovna uporaba, recikliranje, prerada). Postoji potreba za podupiranjem uvođenja tržišta učinkovitih praksi i rješenja istraživanja i razvoja u području tehnologija očuvanja energije kako bi se poboljšao integracijski proces za globalnu učinkovitost sustava.

4. Posebne napomene

4.1. EGSO podržava ciljeve plana. Slaže se s pristupom Komisije da se plan SET prilagodi novim izazovima tako da ga se više usmjeri na ciljeve, da se usvoji integriraniji pristup i da se obnovi način upravljanja. Promjene koje su predložene kako bi se ostvarili ti ciljevi moraju biti dobro promišljene i izvedive.

4.2. ESGO ističe da je potrebno učvrstiti plan SET kako bi se bolje konsolidirali novi izazovi istraživanja i razvoja za novim kapacitetima i novim izvorima diljem EU-a. ESGO se slaže sa zaključkom da je za povećanje učinkovitosti i utjecaja plana SET između ostalog potrebno:

- ojačati uključivanje država članica i privatnog sektora u financijskom smislu,
- proširiti sudjelovanje dionika duž cijelog istraživačkog i razvojnog lanca.

4.3. ESGO smatra da postoji opravdan interes za provođenje 10 mjera koje su prije svega utvrđene u odnosu na dionike koji tu provedbu ostvaruju, a kojima će se ubrzati preobrazba energetskeg sustava te stvoriti dodatna radna mjesta i rast.

4.4. Odbor smatra da EU mora učiniti više kako bi doveo na tržište nove, energetske učinkovite, jeftine, održive tehnologije s niskim emisijama ugljičnog dioksida, i to nakon transparentne analize učinka na okoliš navedenih energetskeg tehnologija.

4.5. ESGO smatra da aktivnosti istraživanja i razvoja u okviru plana SET treba usmjeriti na sljedeće posebne značajke koje predstavljaju stupove europske energetske politike:

- konkurentnost: infrastruktura i energetske mreže, unutarnje tržište i konkurentnost, istraživanje i inovacije u energetskeg sektoru,
- sigurnost opskrbe: vanjska energetska politika, nafta, plin,
- klima: energetska učinkovitost, obnovljive energije, hvatanje i skladištenje ugljika (CCS), sustav trgovanja emisijama EU-a (EU ETS).

4.6. Prema stajalištu ESGO-a povećana upotreba povremenih tehnologija obnovljivih izvora energije može dovesti do znatnog povećanja troškova koji bi narednih godina, ako se prenesu na potrošače, mogli uzrokovati znatno povećanje cijena sve dok se ne prijeđe na industrijsku proizvodnju tih uređaja. Isto tako treba istaći da će uključivanje vanjskih troškova i ukidanje subvencija za proizvodnju energije iz fosilnih goriva neizbježno dovesti do dugoročnog i sve većeg povećanja troškova.

4.7. Prema stajalištu ESGO-a industrijska konkurentnost, energetske tehnologije i inovacijska politika moraju hitno donijeti rezultate koji dovode do smanjenja troškova, ubrzanjem uvođenja održivih tehnologija na tržište; u suprotnome će doći do izravnih posljedica za privatna ulaganja i nacionalne proračune i nastat će gospodarska kriza.

4.8. Kako bi se osigurala ravnoteža između opskrbe, pretvorbe, prijenosa i konačne uporabe energije, bit će nužno optimizirati sustav i razviti nove tehnologije, definirane u planu SET, kojima bi se osiguralo učinkovito međudjelovanje različitih činitelja i sastavnica uz primjenu holističkog pristupa i potencijalnih sinergija između energetskeg mreža (struja, nafta, plin, toplina i mobilnost) u cilju dovršetka unutarnjega energetskeg tržišta.

4.9. Fleksibilnosti sustava bit će potreban široki raspon drugih rješenja za pohranu energije za različite raspone snage. Postoji potencijal za daljnji razvoj. Razvoj skladištenja postat će ključan za uravnoteženi energetskeg sustav koji će omogućiti aktivno upravljanje obnovljivim izvorima energije, veći udjel obnovljivih izvora energije i smanjenje potrebe za ograničenjem te smanjiti i uravnotežiti ulaganja u infrastrukturu povećanjem fleksibilnosti energetskeg sustava.

- 4.10. Inovativni alati za upravljanje usklađeni na razini krajnjeg korisnika s novim mogućnostima pohrane električne energije (stacionarnim i mobilnim) omogućit će više opcija kako bi se potrošnja potrošača u kombinaciji s nižim troškovima učinila pogodnijom na fleksibilnom energetsom tržištu. Vodik može omogućiti raznovrsna rješenja za pohranu kako bi se dala podrška distribuiranoj proizvodnji električne energije te kako bi se nadoknadila promjenljivost obnovljivih izvora energije.
- 4.11. Aktivnosti istraživanja i razvoja trebaju biti usmjerene na razvoj modeliranja, mjerenja i nadgledanja rada i održavanja sustava s malom distribucijom emisija stakleničkih plinova, ubrzavanjem tržišnog prodora novih proizvoda i sustava učinkovite energije, optimizacijom triju stupova energetske učinkovitosti: mjerenje, optimizacija potrošnje energije, održiva izvedba za trajne rezultate.
- 4.12. Gradovi će imati sve važniju ulogu u dekarbonizaciji gospodarstva EU-a jer će urbanizacija u EU-u nastaviti rasti. Kako bi se na integrirani način suočilo sa zajedničkim izazovima i poboljšala održivost, potrebno je poticati različite sudionike na lokalnim razinama okupljanjem lokalnih vlasti, industrije i građana.
- 4.13. Prema stajalištu EGSO-a recikliranje litij-iona je uglavnom ekonomično jer su razvijeni procesi koji su omogućili zatvoreno recikliranje, ali ti se procesi trebaju prilagoditi za recikliranje akumulatora električnih vozila.
- 4.14. Prema stajalištu EGSO-a industrija baterija EU-a treba se prilagoditi industriji recikliranja i suočiti se sa značajnim razvojem tržišta e-mobilnosti te rastućim tržištem prijenosne opreme. Industrija se oslanja na spremnost EU-a da usvoji europsku tehnologiju baterija.
- 4.15. Kako bi se poboljšala sigurnost opskrbe energijom EU-a, potrebno je pomiješati portfelj održivih tehnologija (napredna biogoriva, vodik te alternativne tekućine i plinovita goriva, uključujući LNG).
- 4.16. EGSO ističe da u EU-u djeluju vodeća svjetska poduzeća koja mogu razviti tehnologije s niskim udjelom ugljičnog dioksida, uključujući nuklearnu fisiju. Opskrba energijom EU-a treba biti konkurentna, a njezino ulaganje u istraživanje i razvoj treba uključiti cjelokupni opskrbeni lanac tehnologije od materijala do proizvodnje.
- 4.17. Unatoč rastućem uvođenju proizvodnje obnovljive energije iz fosilnih goriva, ugljen se još uvijek intenzivno upotrebljava za proizvodnju električne energije diljem svijeta. Unatoč niskoj učinkovitosti ugljen će se nastaviti upotrebljavati u proizvodnji električne energije u EU-u. To će zahtijevati uvođenje učinkovitije tehnologije za proizvodnju ugljena.
- 4.18. EGSO napominje da je EU podijeljen po pitanju nuklearne energije. Kada je riječ o nuklearnoj energiji, politika EU-a je sve samo ne jedinstvena. Izgradnja novih naprednih reaktora može dovesti do nuklearne renesanse pa unatoč kratkom oklijevanju nuklearni preporod postaje činjenica. Vrijeme će pokazati može li EU smanjiti uporabu nuklearne energije u svojoj kombinaciji energetskih izvora, no za sada se ona i dalje razvija. Povratne informacije o operativnim troškovima i troškovima usklađivanja najstarijih postrojenja bile bi korisne za buduće političke odluke u pogledu nuklearne energije.

Bruxelles, 17. veljače 2016.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS
